

РОЗВИТОК НАВИЧОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СУЧАСНІЙ ГІМНАЗІЇ

Полонська Тамара Костянтинівна

ORCID ID: 0000-0002-5717-1041

канд. пед. наук, старш. наук. співроб., пров. наук. співроб.

відділ навчання іноземних мов Інституту педагогіки

НАПН України, Україна

Упродовж останніх років шкільна освіта в усьому світі основний акцент робить не на формування предметних знань і вмінь, а на розвиток сучасних ключових компетентностей або навичок.

На Всесвітньому економічному форумі в Давосі (2020 р.) було опубліковано топ-10 навичок, які будуть потрібні для роботи у 2025 році [1]. Це, зокрема:

- 1) аналітичне мислення та інноваційність;
- 2) активне навчання та стратегії навчання;
- 3) розв'язання складних проблем;
- 4) **критичне мислення та аналіз**;
- 5) креативність, оригінальність та ініціативність;
- 6) лідерство та соціальний вплив;
- 7) використання технологій, моніторинг і контроль;
- 8) створення технологій та програмування;
- 9) витривалість, стресостійкість і гнучкість;
- 10) логічна аргументація, розв'язання проблем і формування ідей.

Уперше з'являються такі навички як *активне навчання* (active learning), *витривалість* (resistance), *стресостійкість* (stress tolerance) і *гнучкість* (flexibility).

Критичне мислення та розв'язання проблем посідають перші місця серед навичок, за якими, на думку роботодавців, зростатиме популярність упродовж 2020–2025 років.

На необхідність розвитку *критичного мислення* як наскрізного вміння, що розвивається засобами всіх предметів і є підґрунтям для формування компетентностей учня, звернено увагу в Концепції нової української школи [2]. Зокрема, у Державному стандарті базової середньої освіти йдеться про вміння «критично і системно мислити, що виявляється у визначенні характерних ознак явищ, подій, ідей, їх взаємозв'язків, умінні аналізувати та оцінювати доказовість і вагомість аргументів у судженнях, зважати на протилежні думки та контраргументи, розрізняти факти, їх інтерпретації, розпізнавати спроби маніпулювання даними, використовуючи різноманітні ресурси і способи оцінювання якості доказів, надійності джерел і достовірності інформації» [3].

Отже, *критичне мислення* – це здатність людини аналізувати інформацію з позиції логіки, уміння приймати обґрунтовані рішення та застосовувати отримані результати до розв'язання як стандартних, так і нестандартних життєвих проблем.

Критичне мислення – це пошук нової інформації, її аналіз та оцінка; уміння робити висновки і формулювати власну думку; вирішення складних завдань. Тобто, учні повинні навчитися знаходити потрібну інформацію, уміти оцінити її адекватність, правдивість, зробити аргументовані висновки на основі отриманої інформації та зможти її застосувати при вирішенні поставленого перед ними завдання. Ця навичка вважається однією з головних у сучасному світі.

Виділяють чотири ключові елементи критичного мислення:

1. Уміння мислити, яке передбачає володіння певними прийомами, що загалом створюють перевірену практикою методологію обробки інформації.
2. Здатність формулювати самостійні судження як продукту критичного мислення – це спрямованість на творчу мисленнєву діяльність, а не на репродуктивне мислення, яке має за основу жорсткі алгоритми і стереотипи.
3. Самокорекція потребує використання критичного мислення як методу, що заснований на власних судженнях та має на меті їх корекцію чи покращення.
4. Загальні критерії не виключають уваги та чуйності до контексту. Критично мислячою людиною критерії сприймаються у зв'язку із контекстом, вона допускає відповідні ситуативні альтернативи.

Базова модель технології критичного мислення включає три послідовні фази діяльності з навчальним матеріалом: виклик, осмислення, рефлексія (рис.).

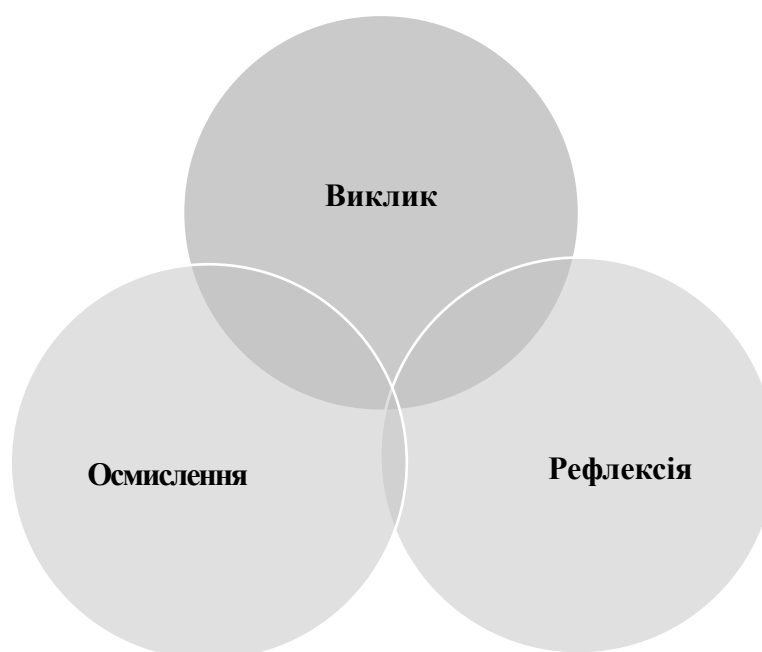

Рис. Базова модель технології критичного мислення

Перший етап – *виклик* – є актуалізацією знань, пробудженням зацікавленості темою чи проблемою, визначенням мети вивчення певних конкретних матеріалів. Насамперед потрібно з'ясувати знання учнів, які вони здобули раніше із заявленої теми/проблеми. Учитель має узагальнити наявні знання учнів і визначити цілі для здобуття нових.

На цьому етапі доцільно використовувати такі методи критичного мислення: *Мозковий штурм. Асоціація. Тонкі й товсті запитання. Коло Венна. Кошик ідей. Дерево припущень. Вибір афоризму* та інші.

Другий етап – *осмислення* – передбачає знайомство з новою інформацією та її осмислення, тобто це етап розвитку вмінь учнів критично працювати з інформацією. Головний принцип етапу осмислення – учень має давати учням настанову на самостійні пошуки інформації з подальшим її обговоренням та аналізом у групі.

Перевіреними та ефективними методами критичного мислення етапу осмислення є: *Ментальна карта. Ажурна пилка. ІНСЕРТ. Zigzag. Шість капелюхів. Опорні слова. Ромашка Блума. Карусель* тощо.

Третій етап – *рефлексія* – спрямований на роздуми або рефлексію, формування особистої думки щодо навчального матеріалу, узагальнення й оцінювання інформації. Етап передбачає вміння учнів не лише аналізувати отриману інформацію, а й уміти її застосовувати в реальному житті.

Заключний етап передбачає використання таких методів критичного мислення: *Сінквейн. Кластер. ПРЕС. Шкала думок. Займи позицію. ПМЦ («Плюс–Мінус–Цікаво»). Підведення підсумків. Есе та інші.*

Сьогодні, за умов здійснення реформ у системі вітчизняної освіти, формування в учнів уміння мислити творчо і критично має надважливе значення. Школа повинна формувати творчу особистість, яка здатна ефективно й нестандартно розв'язувати життєві проблеми, може самостійно мислити і генерувати ідеї, а також здійснювати аргументацію власної позиції. Засадами сучасної освіти виступає не надання учням інформації, натаскування їх знаннями, а розвиток критичного способу мислення, мисленневих навичок.

Список використаних джерел:

1. World Economic Forum. The Jobs Reset Summit. 20–23 October, 2020. URL: <https://www.weforum.org/events/the-jobs-reset-summit-2020>
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти / МОН України. Київ, 2016. 40 с.
3. Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>